

Kostyál László

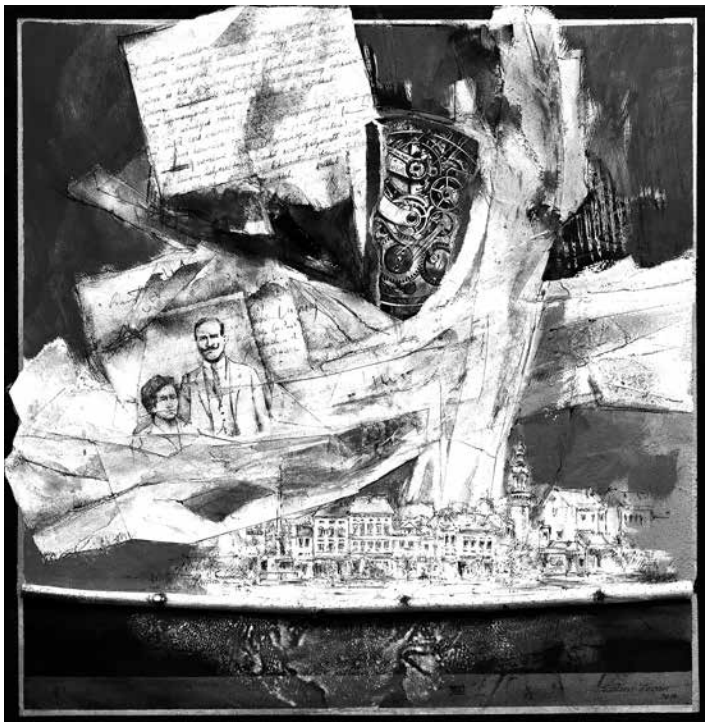
Életképek

A 70 éves **Szényi Zoltán** jubileumi kiállítása

Előre kell bocsátanunk: a címbeli kifejezés alatt nem zsánerképeket értünk. Esetükben nem a mindennapok ellesett, a művész ecsetje által időtlenségbe merevített pillanatairól van szó, hanem – primer megközelítés szerint – egy eddig hét évtizednyi életút vizualizált emlék-töredékeiről. E kis közbevetés ugyanakkor annak szól, hogy a kiállítás valóban hét évtized emlékképeit, egyszersmind azonban hét évszázad élményanyagát foglalja egyetlen hosszú ívbe. Szényi Zoltán számára a múlt a jelen tartópillére, ezért motívumvilágában központi szerepet játszik emlékeinek a történelmi fragmentumokhoz kapcsolódó része, vagy miután soproni születésű, és itt felcseperedett művésztől van szó, fogalmazhatunk úgy is, hogy a „soproniság”. A Húség Városának utcáin járva az ember benne él, sőt lélegzik a történelemben. Évszázados, mohlepte falak, gótikus ablakok titokzatosan kacskaringózó mérművekkel, nappal-széllel-faggyal dacoló nemes kőszobrok, a Megváltó teste által megszentelt feszületek, ódon vaskerítések, a Tűztorony égbenyúló sisakja, rejtélyes lépcsők, kapunyílások sorjázna a képeken.

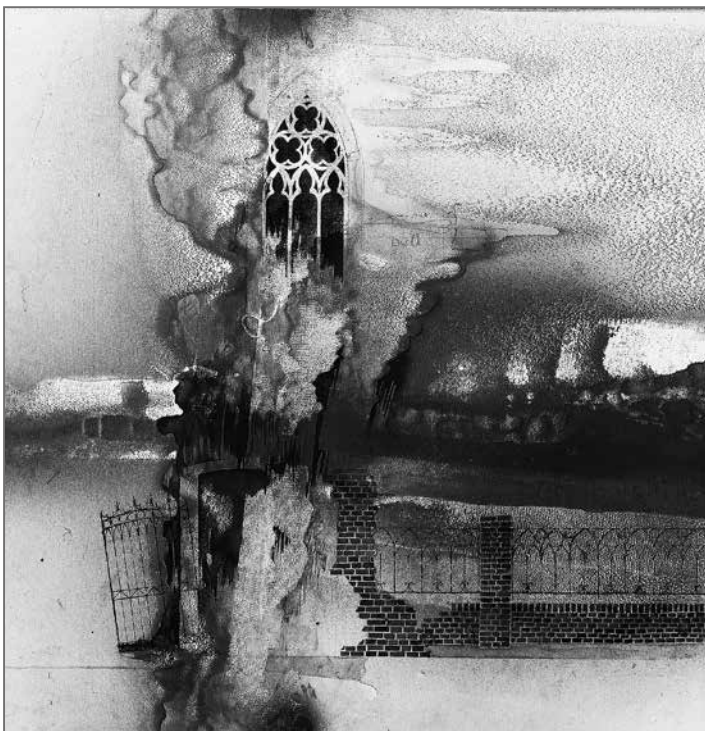
Mindehhez társulnak a szubjektív történelem „filléres emlékei”: régi órák (az egykori családi órasműhelyre utaló) számlapjai és fogaskerekei, levéltöredékek, tépett textil-darabok, megsárgult, elmosódott fényképek, háló és szögesdrót darabok, ódivatú szemüveg, összegyűrt, immár olvashatatlan papírosok..., megfestve, vagy kollázsként felragasztva.

Szényi Zoltán számára a képein megfogalmazott múlt nem a történelem logikusan egymásra rakódó eseményeinek láncolata, hanem olyan kút, amelyből évtizedes és évszázados elemek egymás mellett merülnek fel. Utóbbiak ugyanakkor kettős értelemmel bírnak, egyszerre utalnak a magyar történelem identitásunkat megalapozó eseményeire, valamint a személyes história színhelyeire és fontos mozzanataira. A történelmi emlékekben gazdag helyszín a saját gyermekkor emlékképeket rögzítő szcénája. Ilyen értelemben e mindenkor gazdag szimbolikus jelentést hordozó képek kettős történelmi rétegzettséget, és ezzel együtt nagyon erős lokális kapcsolódást mutatnak. A rétegzettség kihangsúlyozására

Szényi Zoltán: Örző

Szényi Zoltán: Örző

a képi motívumok egy része egymás mögött, illetve előtt, sokszor eltérő technikával megjelenítve tűnik fel.

A jól felismerhető egyes fragmentumok, bár egységes kompozícióba foglalva, de jelentéstartalmukat tekintve térben és időben elkülönülő elemekként, szimultán jelleggel, mintegy gondolatfoszlányokként tűnnek a szemünk elé. Valamennyi önálló jelképiséggel (is) bír, ezért a képek narratívája összetett. Maga a festésmód is ezt támasztja alá. Helyenként a vastagon felvitt, szemcsés, földdel kevert festék durva felületi faktúrát ad, máshol híg, egymásba folytatott, vagy akár szórással felvitt pigment-struktúrákkal találkozunk, melyek körülveszik, de el is választják a felragasztott vagy precíz hűséggel, olykor viszont halvány elmosódottsággal megfestett motívumokat. A művész akrilt és olajfestéket egyaránt használ, és mindezt kollázssal kombinálja.

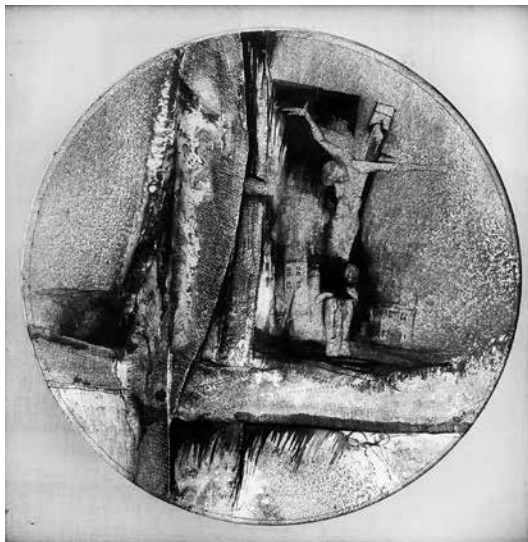
Szényi Zoltán e historizáló, szürrealisztikus vonulata erős filozofikus hajlandóságot mutat. Hangsúlyosan rákérdez a pillanat és a folyamat viszonyára (*Kronosz és Kairosz I-II.*), de ugyanígy foglalkoztatja a jelen és a múlt viszonya (*Búcsú a falaktól, Emlékképek I-II, Mementó, Változó idők*), a saját történelmi beágyazottságának, illetve ha úgy tetszik, az objektív és a szubjektív történelem kapcsolatának kérdése (*Időablak, Apám emlékére, Gyökerek*), vagy a mulandóság-állandóság kontextusa (*Gótika I-II, Falak*). Konkrét eseményekhez vagy helyszínekhez csupán ritkán kapcsolódik (*1956 emlékére I-II, Csókakő, Lendva*), és ilyen esetekben is – akár többszörös áttételekkel kapcsolódó – szimbolikus motívumok segítségével.

Talán e vonulat összefoglalásának is tekinthető az a – korábban nem, vagy alig alkalmazott – tárgykollázs technikával, a közelmúltban készült objekt (*Az idő hálójában*), ami egyszerre elvont és konkrét, filozofikus és didaktikus, objektív és szubjektív. Alapja egy öreg, barázdált, csónakot asszociáló fadarab, melybe keresztben, a barázdák folyamatosságát megszakítva, mélyen belevágódik egy erős fémszalag két darabja.

A fa alap, illetve hát a csónak különböző tárgyakat hordoz: az idő múlását jelképező zsebórát és néhány fogaskereket, még egy számlapot, a zsebóra láncát, amelynek akár az előbbitől gyökeresen eltérő értelmezhetőségére utal egy szögesdrót és egy háló darabja, valamint a fa alap vörös festékkel futtatott volta. Utóbbiak a nyugati országhatárba ékelődött Sopron az ötvenes éveket jellemző nehéz történelmi körülményeit szimbolizálják, melyekhez családi vonatkozások is társultak.

Szényi képeinek másik vonulatát az akvarellek képezik. Ezeknek esetében nem töredezett emlék-fragmentumok egységes kompozícióba foglalása képezi a képek alapját, hanem – legalább látszólag – empirikus jellegű, konkrét tér-idő viszonylatban megjelenő, többnyire táj- vagy városrészletek. Filozofikus hangvételével részben kapcsolódást jelent az előbbi csoporthoz a művész unokáját a nagypapáról készített saját gyerekrajzával megjelenítő portré (*Dorka és én*), vagy a Sopron egy intim részletét ábrázoló nosztalgikus városkép (*Sopron*), és voltaképpen a technikája szerint itt kellene említeni az ugyancsak alapvetően szimultán jellegű *Csókakő* c. alkotást is. Az ide tartozó művek nagy része azonban emóciókat, hangulatokat örökít meg, visszafogott színvilággal, kevés eszközzel, de annál nagyobb kifejezőerővel. Gyakran csupán egy-két konkrét motívum – a víz szélén ringó csónak, magányos fa, távoli épület – és néhány asszociatív, elmosódott forma teszi rendkívül érzékletessé e műveket. Kedvelt helyszínei a festőnek a hullámzó zalai dombok (*Zalai dombok*, *Téli Zala*) és a kicsit mindig titokzatos Balaton-part (*Kis-Balaton*), olykor más, kisebb tavak csendes tükre is (*Víz mellett*). A konkrét táj, még ha esetleg felismerhető is, csak másodlagos jelentőségű. Olyan médiumnak mondható, amelynek segítségével a művész adott hangulatot, érzést kifejező belső tájait jeleníti meg.

A tárlat időben öt évtizedet ölel fel. A hajdani zsinagóga U alakú karzatának két végén a 60-70-es évek fordulóján készült főiskolai tanulmányrajzok és néhány korai festmény

(*Novgorodi kontrasztok*, *Vadászat után*, *Izzó nyár*) kapott helyet, a fent említett objekt viszont 2018-as. A pályáiv teljes keresztmetszetéhez ugyan kevés volt a hely, azonban fontos állomásait, csomópontjait jól reprezentálják a képek, és az is megmutatkozik, hogy a két vázolt vonulat hogyan vált el egymástól. Utoljára hagytuk, de jelentőségét tekintve központi szerepet kell tulajdonítanunk a többi képtől sok szempontból elütő, mégis az egész anyagot voltaképpen összefoglaló *Mementó* c. akvarellnek. Szényi művésztanár, Zalaegerszeg két iskolájában és különböző szakköreiben négy évtizeden keresztül, nagy elhivatottsággal és eredményesen végezte pedagógusi tevékenységét. A Lángi Péter: *Álmodom* című, nosztalgikus versét is magába foglaló képen látomásban tűnik fel az (tehát nem egyik vagy másik) iskolafolyosó, oly sok kedves emlék színhelye. A folyosó azonban itt szimbolikus értelmet is kap: mintegy átjárót képez egy másik, fényvel telítődött világ felé. Ez a szféra ugyan nem kézzelfoghatóan konkrét, de valahogyan érezzük, hogy nem csupán összeér benne a múlt a jövővel, de mind a művészet maga, mind pedig a művészet elsajátítható alapjainak és szeretetének átadása központi szerepet játszik benne. Ilyenként pedig bátran tekinthetjük Szényi Zoltán vizuális hitvallásának és szimbolikus önarcképének is.

Szényi Zoltán:
Örző